

Budapesti Levéltári Mozaikok

2023/4. szám

DOI: [10.56045/BLM.2023.4](https://doi.org/10.56045/BLM.2023.4)

ISSN: 2939-6921

URL:

BIRÓ AURÉL

Magyarok a Francia Idegenlégióban
Az indokínai háborúban hősi halált halt
Horváth Béla élete

Az alábbi írás esettanulmány egy előkészületben álló monográfiához, amely az indokínai háborúban a Francia Idegenlégió kötelékében megforduló, hazájukat különböző okokból elhagyó magyarok életútjait tárja fel. Horváth Béla egyike ennek a közel 850 személynek. A fennmaradt családi iratok (fotók, levelek) segítségével bepillantást nyerhetünk az idegenlégiósok mindennapjaiba és megismerhetjük nem könnyű sorsukat.

Kulcsszavak: *első indokínai háború, 1946–1954, Francia Idegenlégió, magyarok, Horváth Béla*

2023 végén jelenik meg a szerző tollából a *Magyarok a Francia Idegenlégióban. Az indokínai háborúban (1946–1954) elesetteknek és túlélőknek az emlékei* című kötete, amelyben az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában és a Budapest Főváros Levéltárában őrzött iratokból közel 150 elesett és 700 túlélő magyar légióst¹ mutat be. A megjelenés előtt álló könyv visszaemlékezések és életrajzok segítségével eleveníti fel mindazok életét, akik politikai, katonai, családi és társadalmi okok, feszültségek miatt, kényszerítve vagy önszántukból hagyták el 1944–1951 között a hazájukat és léptek be a légióba. A II. világháború után francia fogolytáborba került vagy Nyugatra szökött magyarok közül nem kevés kiskorúval írtatták alá az öt évre szóló belépési nyilatkozatot. A Franciaországban, illetve Ausztria és (Nyugat)-Németország francia megszállási zónájában működött legális toborzó irodák mellett számos illegális iroda tízezer számra léptetett be a légióba további újoncokat, köztük magyarokat. Szinte kivétel nélkül Marseille-ből kihajózva, a Földközi-tengeren utazva Oran kikötőjén keresztül az algériai Sidi-Bel-Abbès légiós központba szállították őket. Ezt követte a kiképzésük algériai, marokkói és tunéziai légiós bázisokon, ahol elsajátították a gyalogos, ejtőernyős, rádiós ismereteket, átestek az alaki kiképzésen, megismerték a rangjelzéseket, a vezényszavakat és megtanulták a különböző fegyverek használatát. Ezt követően indították el őket bevetésre az indokínai háborúba. Közel egy hónapos hajóút után érkeztek meg Saigonba, majd Haiphongba, utóbbiból az ország belsejébe irányították őket. Elsősorban az északi Tonkin tartomány településein (Cao Bang, Dien Bien Phu, Dong Khe, Lang Son, That Khe) harcoltak, őrfeladatot láttak el, erődöt emeltek, utat és szállítmányt biztosítottak. A források alapján mintegy 850 személy adatait ismerjük, közülük egyeseknek csak a neve maradt fent, míg mások esetében a teljes életút rekonstruálható. Voltak, akik Nyugaton maradtak, míg mások a vietnami fogságból vagy Nyugatról tértek haza, de voltak olyanok, akik életüket vesztették a háborúban, és mára a sírjuk is nyomtalanul eltűnt a dzsungelben sebtében kialakított, vagy az egykor európaiak számára fenntartott temetőkből.

Jelen tanulmányban Horváth Béla (1929–1947) személyének állítunk emléket, akinek az életét a még elő 92 éves öccse, Horváth Géza őrzésében lévő családi hagyaték, valamint szóbeli közlései alapján mutatjuk be. Horváth Béla ugyan nem volt budapesti lakos, de kivételesen gazdagon dokumentált katonaévein keresztül bepillantást kapunk a fővárosból és környékéről az idegenlégióban szerencsét próbáló fiatalok nehéz sorsába.

Az első vietnami háború 1946–1954

Indokínát 1940-ben megszállták a japánok, de a korábbi gyarmatosító francia csapatok, hivatalnokok is ottmaradtak. 1945. augusztus 13-án a Ho Si Minh vezette vietnami kommunisták felkelést robbantottak ki, hamarosan ellenőrzésük alá vonták Vietnam,

¹ A több, mint 50 budapesti elesett fiatal hagyatéki ügye Budapest Főváros Levéltárában található. Az 1946–1954 között elesettek adatai az állami közjegyzők irataiban.

BFL Budapesti Állami Közjegyzők Irodájának iratai. Hagyatéki ügyek (XXV.201.b), Budapesti Állami Közjegyzői Iroda XX. kerületben működő irodájának iratai (XXV.202.b), Hagyatéki ügyek. XXV.204.b Budapesti Állami Közjegyzők Budafokon működő irodájának iratai. Hagyatéki ügyek. XXV.206.b Budapesti Állami Közjegyzők XVIII. kerületben működő irodájának iratai. Hagyatéki ügyek. XXV.207.b Budapesti Állami Közjegyzők Kíspesten (XIX. kerületi) működő irodájának iratai. Hagyatéki ügyek. XXV.208.b Budapesti Állami Közjegyzők Újpesten (IV.-XV. kerületi) működő irodája. Hagyatéki ügyek.)

A vietnami fogságból hazahozott, illetve legálisan vagy illegálisan hazatért magyarok az ÁBTL személyi dossziéiból és a BFL Fővárosi Bíróság (XXV.4.a és XXV.4.f) irataiból kutattuk ki. A Nyugaton maradt leszerelt magyar légiósokat szintén az ÁBTL személyi dossziéiban találtuk meg.

Kambodzsa és Laosz területét. Indokína földrajzi adottságaiból következett, hogy a Viet Minh² északon, Tonkin területén volt a legerősebb. A felkelők 1945. augusztus 19-én Hanoiba, 23-án Huéba, 25-én pedig Saigonba vonultak be. Ho Si Minh szeptember 2-án Hanoiban (Hà Nội)³ kikiáltotta a Vietnami Demokratikus Köztársaságot (VDK). A franciák szeptember 29-én visszaállították a gyarmati közigazgatást. 1946 januárjáig visszafoglalták Kokinkína (Dél-Vietnam) főbb városait. A franciák csak brit és japán segítséggel tudták a Mekong deltavidékét és a Központi-fennsíkot birtokba venni.

A háborút három szakaszra oszthatjuk. Az első, 1946–1949 közötti időszakban a franciák nyomasztó fölénye érvényesült. A háború második szakaszában, 1950-től kezdődően beállt az erőegyensúly, illetve később elkezdődött a francia haderő felőrlése. Jelentős hadműveletek kezdődtek a középső országrészben. Az észak-vietnamiak 1950-ben áttörték a francia vonalakat és az északkeleti határon elérték Kínát.

A háború harmadik szakasza, a nagy ütközetek és a végső csata előkészítése, illetve a vietnamiak győzelme volt. 1953. december végén és 1954 elején a vietnami és laoszi egységek támadásba lendültek, elfoglalták Attapeu városát és a Bolaven-fennsíkot. 1954 januárjában Mang Den városa és a Magas-fennsík, a Hou medence, Muong Khoa, Luangprabang és Phong Saly, illetve An Khe következett. 1954-ben északon a laoszi erők felszabadították Ba Lat és további sikereket értek el a Nam Hu folyó völgyében. 1954. március 13-án megkezdődött a Dien Bien Phu elleni támadás. A település fontos gazdasági és stratégiai területen feküdt, ahonnan könnyen elérhető volt Lai Chau, Tuan Giao, Son La, Na San, Luangprabang, Sam Neua, Bac Bo és Felső-Laosz. 1954. május 7-e éjjelén lezárult az utolsó nagy támadás. 1954. május 8-án⁴ elesett Dien Bien Phu,⁵ ekkor a Tonkini-öböl partvidéke, Felső- és Közép-Laosz, valamint Hué és Da Nang kivételével Annam is az északiak kezébe került. Genfben tárgyalóasztal mellé ültek a háborús felek, és 1954. július 21-én aláírták az Indokína-szerződést, amely a 17. szélességi kör mentén (többnyire a Ben Hai folyónál) kettéosztotta Vietnামot, illetve biztosította Laosz és Kambodzsa függetlenségét. A franciák 1955. május 19-ére befejezték a VDK kiürítését, majd 1956. április 28-án az utolsó francia katona is elhagyta Dél-Vietnামot. 1955. október 25-én Kambodzsa, míg 1956. november 1-jén Laosz vált ki a Francia Közösségből.⁶

A Francia Idegenlégió

I. Lajos Fülöp (1830–1848) francia király 1831. március 9-én királyi rendelettel hozta létre az Idegenlégiót (*Légion Étrangère*).⁷ A légióban öt év volt a szolgálati idő, a hivatalos nyelv a

² Ho Si Minh által vezetett kommunista szervezet (Liga Vietnam felszabadításáért).

³ A francia Tonkin közigazgatási központja, 1902-től Francia Indokína fővárosa, 1940 végén a japánok szállták meg. 1945-ben a vietnamiak visszafoglalták, majd 1946-ban újra a franciáké lett. 1954-ben a VDK része. Berei 1960. 202. p.

⁴ Az időeltérés miatt Párizsban még május 7-e volt.

⁵ A település (*Điện Biên Phủ*) birtoklása döntő befolyással bírt. A környező hegyvidék és a Nam Youm folyó völgye a Laoszba vezető stratégiai út kulcsa volt.

⁶ Ravasz 1998. 1–8. p., Sienkiewicz 1982. 11–15. p. 28–41. p., Price 1994. 300–301. p., Salgó 1983. 51., 72. és 120. p., Salgó 1984. 16. p., Harangi-Tóth 2019a. 140–149. p., Győri-Szarvas 1977. 31–45. p. és 113. p., Berei 1962. 664–667. p., Réti 1981. 15–16. p., Giap 1960. 53–83. p., Félix 1954. 26–30. p., 33–38. p., 59. p., 62. p., 71–77. p., 105–110. p.

⁷ Jordan 2006. 8–9. p.

francia.⁸ A légiónak külön bankja is volt, ahová bárki betehette a pénzét.⁹ Minden altiszt és legionárius, aki letöltötte első öt éves szolgálati idejét és továbbszolgálatra jelentkezett, fordított ék alakú sávot viselt a bal ingujján. Tízévi szolgálat után még egy sáv került az ingujjra, 15 év után pedig egy harmadik.¹⁰ A franciák 1945 után kezdetben négy idegenlégiós irodát állítottak fel francia megszállási övezetekben: kettőt a németországi Landau és Villingen településeken, további kettőt az ausztriai Bregenzben és Innsbruckban.¹¹ A nyugat-európai toborzóirodák hálózatát bővítették, feltételezték ugyanis, hogy sok egykori német, magyar, olasz kőzkatona és tiszt írja majd alá öt évre a légiónal a szerződést.¹² Számításuk bevált, a nélkülözések és egyéb okok valóban számos egyszerű katonát sodortak ekkor az idegenlégió toborzóirodáiba. Az egykori katonák mellett számos Nyugatra szökött és ott szerencsét próbáló fiatal kötött ki az idegenlégióban, közéjük sorolható Horváth Béla, akinek sorsát a következőkben bemutatom.¹³

Életét adta a légiónak

A 18 és fél éves korában hősi halált halt Horváth Béla sajátos életútja öccse, a 92 éves Horváth Géza visszaemlékezései és a család fennmaradt levelei alapján ismerhető meg. Testvére szerint a bátyja élete gyökeresen eltért az átlagemberétől. Ahhoz, hogy az említett személyről teljes képet kapjunk, szükségesnek láttuk a családja felmenőinek, szüleinek, testvéreinek, unokatestvéreinek bemutatását is, amely közelebb visz a szeretetteljes családi légkörben felnőtt, de mégis lázadó Horváth Béla életének, döntéseinek megismeréséhez.

Az apai dédszülők a felvidéki Diószegen laktak, akiknek Horváth Tivadar nevű gyermekük (Horváth Béla nagyapja) később Budapestre költözött. Ott hamarosan munkát talált, a MÁV alkalmazottja lett, a Nyugati pályaudvaron dolgozott forgalmistaként. Feleségül vette Tóth Angélát, akitől négy gyermeke született: Ilona,¹⁴ Tivadar (Horváth Béla édesapja),¹⁵ Irén¹⁶ és Margit.¹⁷

Az anyai nagyszülők, Bodó János és Szabó Róza Baranya vármegyében, a Szentlőrinc községtől 4 km-re lévő Tarcsa pusztán, a gróf Eszterházy uradalomban dolgoztak cselédként.

⁸ Molnár 1985. 192–193. p.

⁹ Molnár 1985. 200. p.

¹⁰ Jordan 2006. 149. p.

¹¹ Franciaország nem toboroz 1947.

¹² Erni 1984. 21. p.

¹³ Molnár 1976. 8. p.

¹⁴ Horváth Ilona MÁV alkalmazott Dévai Antalhoz ment férjhez, aki MÁV segédtisztként dolgozott. A fiuk, Dévai Tibor Imre 1911. szeptember 28-án született Budapesten, Esztergomban végezte tanulmányait, 1936. június 21-én részesült a papi rend szentségében. 1936-ban káplán az angyalföldi Árpád-házi Szent Margit templomban, 1939-ben Ipolyságon szolgált, ahol 1940-ben plébános-helyettes lett, majd tanári diplomát is szerzett. Ekkor a budapesti érseki gimnáziumban lett tanár és a Rákócziánium kollégium prefektusa. 1945-ben ismét káplán lett Budapesten, először a Soroksári úton, majd a Lőportárdűlői Szent Margit templomban, 1947-ben a Krisztinavárosban, 1950-ben a Szent István Bazilikában, 1953-ban a Szent Rókus templomban, 1954-ben Ferencvárosban, 1955-ben a Vízafogói plébánián, 1958-ban az angyalföldi Szent Mihály templomban, 1962-ben a Béke Királynője templomban, 1967-ben a Regnumban. 1970-ben plébánossá nevezték ki Budajenőn, 1971-ben nyugdíjba vonult. 1976. március 6-án hunyt el és az Újköztemetőben helyezték nyugalomra. Beke 2008. 153–154. p.

¹⁵ 1890. november 19-én született.

¹⁶ Érettségi után szintén a MÁV alkalmazottja lett.

¹⁷ Kiss Dezső vette feleségül, mindketten a Nikotex Rt.-nél dolgoztak.

Öt gyermekük született: Anna,¹⁸ Rozália (Horváth Béla édesanyja), Katalin,¹⁹ Gizella²⁰ és János.²¹ Az 1891. május 1-jén született Bodó Rozália (Horváth Béla édesanyja) 18 éves korában ment Budapestre dolgozni cselédként.

Horváth Tivadar (Horváth Béla édesapja) a polgári iskola elvégzése után 19 évesen, apjához hasonlóan, a MÁV alkalmazottja lett, először a teherszállításnál, majd a Pénztárfőnökségen dolgozott segédtiszként egészen a nyugdíjazásáig. Horváth Tivadar és Bodó Rozália 1920. május 22-én házasodtak össze, először a XIII. kerület Csángó utca 14., majd a VI. kerület Teréz körút 26. alá költöztek. A család 1929 után Budakalászon megvette a Kereszt utca 12. és a Scholcz Ferenc utca 2–12. alatti telkeket, körülkerítette és beültette gyümölcsfákkal, majd két kutat ásott és a Scholcz Ferenc utca 10. alatti telekre felépítette a családi házat. A háború után Horváth Tivadar belépett a Szociáldemokrata Pártba, de a Magyar Kommunista Párttal történt 1948-as egyesülését követően nem csatlakozott az új párthoz.

1. kép. A Scholcz Ferenc utca 10. számú ház, 1943. (Horváth Géza családi iratai).

¹⁸ Béres Nándor vette feleségül, aki a MÁV-nál pályamunkásként kereste a kenyerét.

¹⁹ Kovács József segédmunkás, dombóvári lakos vette feleségül.

²⁰ Fehér József cseléd vette el, aki később az uradalom raktárvezetője lett.

²¹ Bognár lett, az uradalomban dolgozott bognármesterként.

2. kép. A Scholcz Ferenc utca 10. számú ház, 1986. (Horváth Géza családi iratai).

Horváth Tivadar és Bodó Rozália házasságából négy fiúgyermek született: Gyula,²² Tivadar,²³ Béla²⁴ és Géza.²⁵ A legkisebb fiú Géza elmondása szerint a családra jellemző volt, hogy az apai szigort az anyai jóság és szeretet tökéletes harmóniája egészítette ki.

3. kép. A három fiú, Tivadar, Béla, Géza az udvaron. (Horváth Géza családi iratai).

²² 1915. november 17-én született.

²³ 1923. augusztus 19-én született.

²⁴ 1929. április 8-án született.

²⁵ 1931. április 15-én született.

*4. kép. Tivadar, Béla, Géza az édesanyjukkal a kertben, 1934.
(Horváth Géza családi iratai).*

*5. kép. Béla, Géza és (hátról) édesapjuk, valamint a kutyájuk a kertben, 1941.
(Horváth Géza családi iratai).*

6. kép. A Horváth család fényképe a budakalászi Scholcz Ferenc utca 10. szám alatti ház kertjében, 1941. július 10. Álló sor balról jobbra: Horváth Gyula (1915–2001), Horváth Tivadar (1890–1957), ifj. Horváth Tivadar (1923–1981). Ülő sor balról jobbra: Horváth Béla (1929–1947), Horváth Tivadarné sz. Bodó Rozália (1891–1965), Horváth Géza (1931–). (Horváth Géza családi iratai).

A testvérek közül a legidősebb fiú Gyula kőfaragónak tanult. 1937-ben behívták sorkatonának, részt vett 1940-ben Észak-Erdély visszafoglalásában. A feleségét Marosvásárhelyen ismerte meg, akivel 1941. március 23-án kötött házasságot. Gyula később vegyvédelmi katonatiszt lett, majd a Szerelvényértékesítő Vállalatnál (VI. Bajcsy Zsilinszky út 31.) raktárvezető.²⁶ Tivadar, a második fiú kereskedősegédként dolgozott 1944 októberéig, amikor behívták munkaszolgálatos katonának. A zászlóalja sokáig a Felvidéken állomásozott, majd 1945 márciusában az egységet feloszlatták és a katonákat hazaküldték.²⁷ Géza, a legkisebb fiú 1941-ben fejezte be a budakalászi elemi iskola negyedik osztályát, majd 1941 őszétől Budapesten, a III. kerületi Kiskorona utcai polgári fiúiskolába²⁸ járt. A tanítást az ostrom miatt 1944 októberében felfüggesztették.

Béla gyermekkorát Budakalászon a Scholcz Ferenc utcában töltötte, Géza testvére mellett számos gyermekkel járták a környéket. Vezéregyenysége, harcias viselkedése már akkor megmutatkozott, állandóan hangoztatta, hogy világot akar látni, és ahogy erre lehetősége nyílik, azonnal meg is teszi. Az elemi iskolát Budakalászon végezte közepes eredménnyel. Osztálytársa volt a budakalászi, régi Szentendrei út végén lakó Bucsí (Báder) László,²⁹ aki – ahogy később látni fogjuk – fontos szerepet játszott Béla későbbi indokínai idegenlégiós életében. Béla 1940-ben kezdte el a III. kerületi Kiskorona utcai községi polgári fiúiskola első osztályát.³⁰ Rendkívül értelmes volt, de ennek ellenére a tanulással nem foglalkozott. Az első osztályt 1941-ben újra járta, ami után újabb problémák merültek fel. Horváth Géza

²⁶ 2001. április 15-én hunyt el.

²⁷ Ekkor került Budakalászra, ahol Killer János bornagykereskedőnél (Pomázi út 1.) lett pincemunkás. Ezt követően pincemesteri képesítést szerzett. 1981. május 7-én hunyt el.

²⁸ Budapest Székesfőváros Kiskorona utcai Községi Polgári Fiúiskola. III. Kiskorona u. 10.

²⁹ 1929-ben születhetett.

³⁰ Évkönyv 1941. 8. p.

elmondásából tudjuk, hogy a szülőket hamarosan felkereste az osztályfőnök, aki közölte, hogy Béla másfél hete nem jár iskolába. A szülők megdöbbenek, hiszen abban a tudatban voltak, hogy Béla fiuk mindennap iskolába megy. A szülői felelősségre vonást követően Béla kijelentette, nem szeret iskolába járni. Kiderült, hogy iskola helyett mindennap Budapesten csavargott. Az eset után egy darabig újra járt iskolába, mígnem másfél hónap múlva Béla nem ment haza az iskolából. A szülők a csendőrségen bejelentették fiuk eltűnését. Hat hónappal később egy képeslapot kaptak Topolyáról, amelyben Béla értesítette őket, hogy teljesen jól van. A szülők felkeresték a topolyai községhezát, ahol közölték velük, hogy egy gazdánál dolgozik egy fiú, aki budapesti árvának adta ki magát. Béla egy tanyán élt, ápolatlanul, rongyos ruhában. Miután 1942-ben hazakerült, újra kezdte a második osztályt.³¹ 1943 tavaszán ismét eltűnt: felszállt egy Németországba tartó vonatra, de Nagycenkénél a határőrség igazoltatta. Mivel a MÁV családi igazolványa volt nála, megkérdezték tőle, merre tart. Kijelentette, hogy Németországba akar menni SS katonának. Bélát leszállították a vonatról, de az állomásfőnök megsajnálta és éjszakára magához vette. Utána értesítette az apját, hogy jöjjön a fiáért. Apja másnap eljött érte, majd a fiú az aszódi javítóintézetbe került. Amikor a szovjet hadsereg átlépte a határt, a javítóintézet vezetője mindenkit hazabocsájtott,³² nehogy elvigyék őket a Szovjetunióba. 1944 szeptemberében Béla az elbocsájtási igazolvánnyal hazatért. Ennek az apja kivételével mindenki örült. Az apja nem véletlenül tartott fia hazatérésétől, mert pár nap eltelté után Béla bement a Német Nagykövetségre és jelentkezett önkéntes SS katonának. Az ügy mögött az állt, hogy Béla bátyja Tivadar, aki Óbudán a Zweig csemege nagykereskedőnél dolgozott kereskedősegédként, 1944 október közepén katonai behívót kapott magyar munkaszolgálatra. Béla ezzel a behívóval és Tivadar bátyja születési anyakönyvi kivonatával jelentkezett a német nagykövetségen. Géza elmondása szerint ezt Béla végül bevallotta az apjának, aki bement a Német Nagykövetségre és arra hivatkozva, hogy Béla fia még csak 15 éves, és nem a saját irataival jelentkezett az SS-be, kérte őket, vonják vissza fia jelentkezését, ami meg is történt. Béla azonban nem nyugodott: 1944 október utolsó napjaiban, mikor még Budapestről vonatok mentek Németországba, leventének jelentkezett, de azt is beszéltek, hogy Hunyadi páncélosnak állt. Társaival elindították őt Németország felé. A szerelvényük azonban csak az ausztriai Welsig jutott, ahol Béla amerikai fogságba esett. 1945 júniusában a szülőket felkereste a közelben lakó csendőrtiszt fia, aki Bélával együtt esett fogságba, de hazatért. A fiú elmondta, hogy Béla a fogolytáborban jelentkezett a légióba. Több hónap elteltével, 1946 februárjában a szülők kaptak egy levelet Bélától, aki ekkor Egyiptomban, Port Said-ban³³ volt. Így szereztek tudomást arról, hogy Béla beállt a Francia Idegenlégióba. Jelentkezése után egy algériai kiképzőtáborba szállították, ahol rendkívül nehéz kiképzésen esett át: a társaival a sivatagi bázisokhoz gyalog, teljes felszereléssel, napi két liter víz fogyasztása mellett kellett eljutnia. A levél írásakor a csapategységét már egy angol csapatszallító hajón elindították Indokínába, ahol Saigon egyik katonai bázisán helyezték el őket. Az egyik kiemelt feladatuk a környező erődök élelmiszerrel, hadieszközökkel, ruházattal, egészségügyi eszközökkel való utánpótlásának szállítása volt.

³¹ Évkönyv 1943. 10. p.

³² 1944. október 7-re minden növendék eltávozott az intézetből. Aszódi Javítóintézet <http://aszod-afi.s12.webtar.hu/az-intezet-tortenete/> (Utolsó elérés ideje: 2023. február 21.)

³³ Kereskedőváros Egyiptom északi partján, a Földközi-tenger partján, a Szezei-csatornától északra. A város mellett haladtak el az Oranból Saigonba menő légiósokat szállító óceánjáró hajók.

7. kép. Saigon, 1946. (Horváth Géza családi iratai)

*8. kép. Horváth Béla utolsó fotója Indokínában. Saigon környéki őserdő, 1947. február 7.
(Horváth Géza családi iratai)*

9. kép. Indokínai tájkép, 1947. február 20. (Horváth Géza családi iratai)

10. kép. Indokínai tájkép, 1946. (Horváth Géza családi iratai)

11. kép. Indokínai család, dátum nélkül. (Horváth Géza családi iratai)

12. kép. Két légióssal a saigoni kikötőben, dátum nélkül. (Horváth Géza családi iratai)

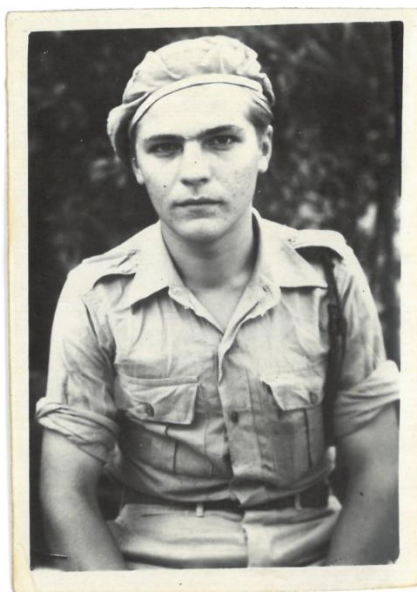
13. kép. Colombo-i kikötő, 1941. június 14. Horváth Béla vietnámi szolgálata alatt birtokába került fotó. (Horváth Géza családi iratai)

14. kép. Indokínai település, 1940. Horváth Béla vietnámi szolgálata alatt birtokába került fotó. (Horváth Géza családi iratai)

15. kép. Indokínai törzsi család, 1940. Horváth Béla vietnámi szolgálata alatt birtokába került fotó. (Horváth Géza családi iratai)

16. kép. Horváth Béla Indokínában, 1946. október 22. (Horváth Géza családi iratai)

17. kép. Horváth Béla (a kép jobb alsó sarkában ül), három légióossal, 1947 eleje.
(Horváth Géza családi iratai)

18. kép. Horváth Béla, 1945. december 14. (Horváth Géza családi iratai)

19. kép. Horváth Béla korábbi fotója, Budapest. (Horváth Géza családi iratai)

20. kép. Egy magyar (Horváth Béla), egy francia, egy német, egy lengyel és egy spanyol légiós Indokínában, 1947. június 7. (Horváth Géza családi iratai)

21. kép. Indokínai tájkép, 1947. február 20. (Horváth Géza családi iratai)

22. kép. Horváth Béla az indokínai őserdőben, dátum nélkül. (Horváth Géza családi iratai)

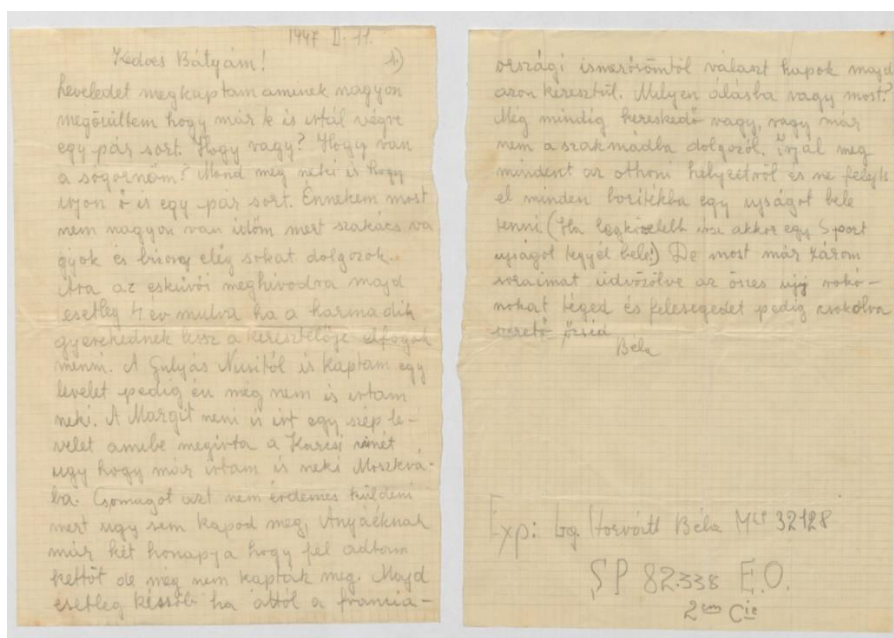
Béla még 1946 elején maláriát kapott, amely igen magas lázzal járt, így a saigoni katonai kórházba került. Amikor a betegsége vége felé a kórházi folyosón sétált, hirtelen szembe találkozott egykori elemi iskolai osztálytársával, Bucsi Lászlóval, aki viszont bokalövéllel került kórházba. (Bucsi nem töltötte ki az öt évet, hanem valamikor 1950-ben leszerelték. Ezt követően Párizsba ment, további sorsa ismeretlen.)

23. kép. A budakalászi elemi iskola 2. osztályának fotója, 1937. Álló hátsó sor, balról jobbra az ötödik Horváth Béla, a hetedik Bucsi László. (Horváth Géza családi iratai)

Mindkettőjük állomáshelye Saigonban volt. Az idegenlégióban szolgáló katonák szabadidejüket is itt töltötték, részükre széleskörű pihenési és szórakozási lehetőséget biztosítottak. Zártkörű rendezvények stranddal, örömlányok társaságában, éttermekkel – lehetőséget adva a katonák zsoldjának elköltésére. Ezeken a helyeken találkozott legtöbbször Béla és László, itt kapcsolódtak ki, megemlékeztek hazájukról, otthonukról, családjukról, az iskolába egy osztályba járó társaikról. Ezek voltak a légióban töltött katonaéletük legszebb epizódjai.³⁴ Béla leveleiből kiderült az azonosítószáma is: 32.128 és az egységének megnevezése: 2ème Cie vagyis 2. század (tábori postai címe: S.P. 82338 E.O.). Béla 1947. február 11-én írt levelében Tivadar bátyjának ezt írta:

*„Leveledet megkaptam, aminek nagyon megörültem, hogy már te is írtál végre egy pár sort. Hogy vagy? Hogy van a sógornőm? Mond meg neki is írjon ő is egy pár sort. Énnekem most nem nagyon van időm, mert szakács vagyok, és bizony elég sokat dolgozok...”*³⁵

24. kép. Horváth Béla levele, 1947. február 11. (Horváth Géza családi iratai.)

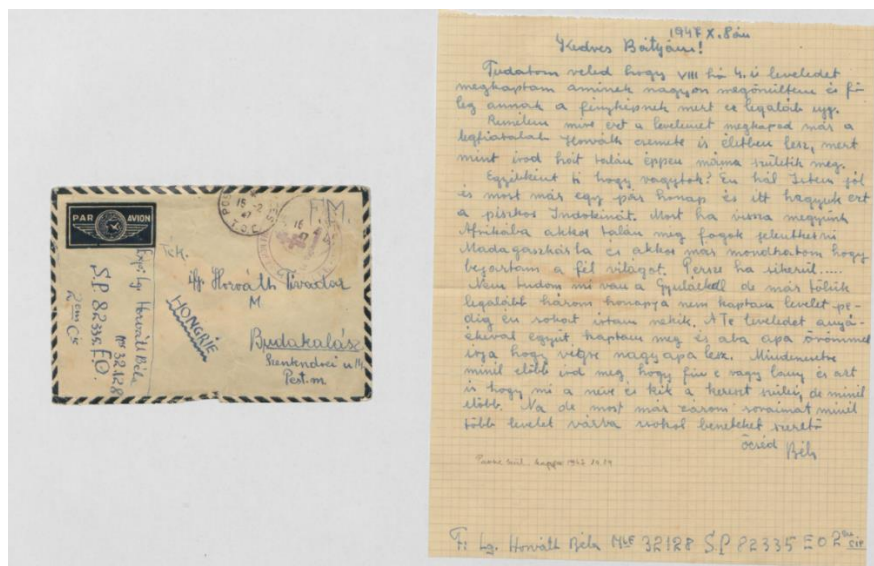
1947. október 8-án levelében ezt írta Tivadarnak:

*„Egyébként ti hogy vagytok? Én hál Isten jól és most már egy pár hónap és itt hagyjuk ezt a piszkos Indokínát. Most, ha visszamegyünk Afrikába, akkor talán még fogok jelentkezni Madagaszkárba és akkor már mondhatom, hogy bejártam a fél világot. Persze, ha sikerül...”*³⁶

³⁴ Horváth Géza elmondása alapján.

³⁵ Horváth Géza családi iratai.

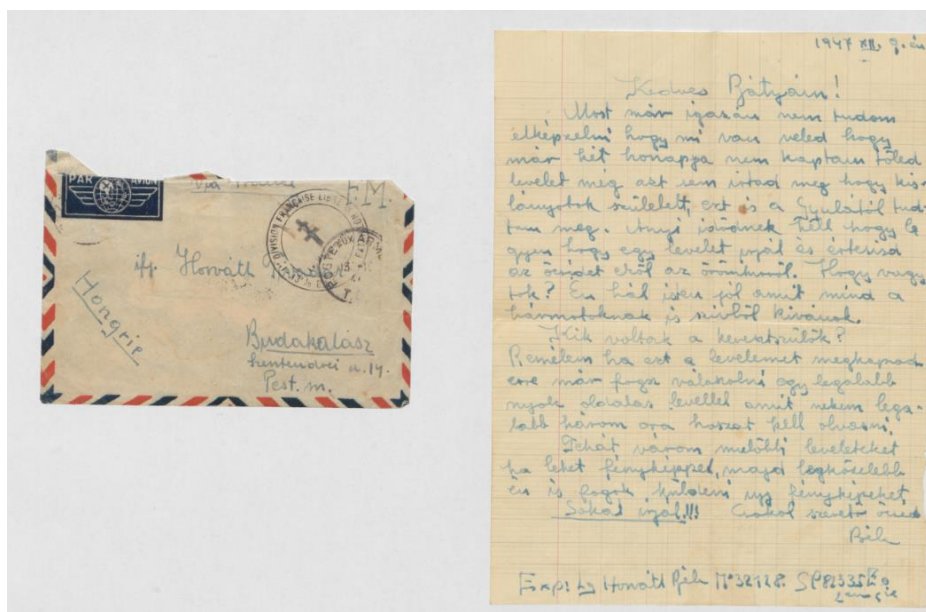
³⁶ Horváth Géza családi iratai.

25. kép. Horváth Béla levele Tivadar bátyjához, 1947. október 8. (Horváth Géza családi iratai)

Az utolsó levelét Béla Tivadar bátyjának írta 1947. december 9-én:

„Most már igazán nem tudom elképzelni, hogy mi van veled, hogy már két hónapja nem kaptam tőled levelet még azt sem írtad meg, hogy kislányotok született, ezt is Gyulától tudtam meg. Annyi időd kell, hogy legyen, hogy egy levelet írjál és értesítsd öcsédet erről az örömhírről. ... Csókol szerető öcséd, Béla.”³⁷

26. kép. Horváth Béla utolsó levele, 1947. december 9. (Horváth Géza családi iratai)

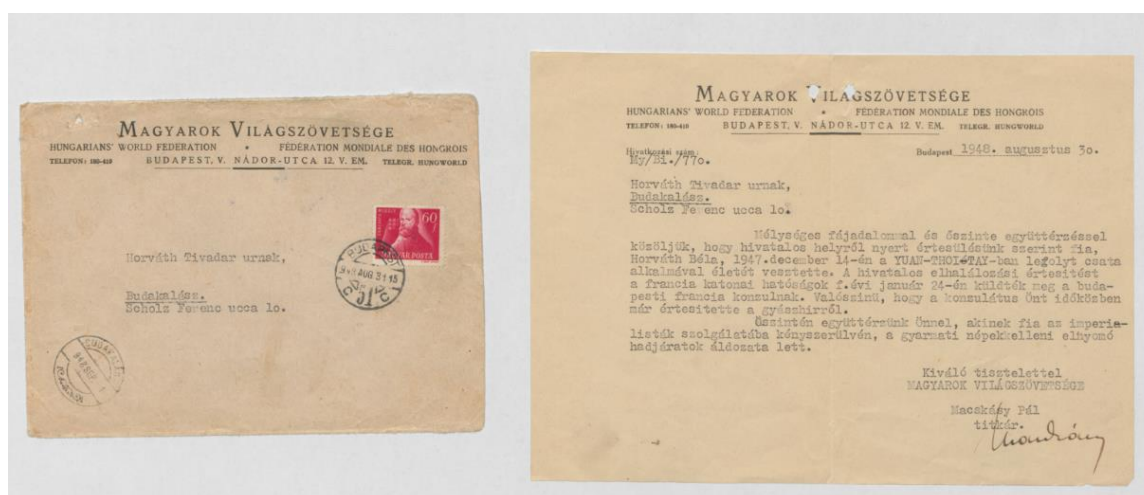
Még 1947 elején a 16 éves Géza levelet írt Béla bátyjának, amelyben közölte vele, hogy kimenne hozzá Indokínába, szeretne együtt lenni vele. Kérte bátyját, írja meg neki a jelentkezési feltételeket. A levélre Béla a Géza által megadott címre válaszolt (nehogy a szülőkhöz kerüljön

³⁷ Horváth Géza családi iratai.

az írás). A levél rávilágít Béla lázadó, kalandvágyó személyiségére, aki az idegenlégióban kitörési lehetőséget látott a hagyományos társadalmi konvenciók alól. A szolgálatban eltöltött ideje alatt azonban szembesülnie kellett azzal, hogy a Rejtő-regényekben megjelenő vidám katonaélet és a háború valósága szöges ellentétben állnak egymással.

„Édes öcsém én nem adok neked semmiféle tanácsot idejöveteledhez. Tudjuk, hogy gyerekkorunkban több tízfilléres ponyvaregényeket olvastunk, elsősorban Rejtő Jenőtől a francia idegenlégióban szereplő kiemelkedő katonák hőstetteiről szolt, akik 5 év után továbbra is az idegenlégió tagjai maradtak vagy francia hősként éltek tovább. A valóságban nem így van. Bármely rangban vagy beosztásban lévő idegenlégiós katona itteni harcba meghalnak, megsebesülnek, nyomorékká válnak. Maradj szépen otthon. Ha elmersz, ide jönni én leszek az első, aki elvágja a torkod, megelőzve azokat, akik megtennék, csak idő kérdése lenne. Ha megélem, hogy hazajutok, amit nagyon szeretnék, a testvérszeretet halálunkig megmarad.”³⁸

Horváth Géza a következőképpen mesélte el az Indokínából 1948. január 5-én érkezett utolsó két levél történetét. Géza kettesben volt otthon édesanyjával. Az egyik levelet ő bontotta fel, míg a másikat az édesanyja. A Géza által olvasott levélben a francia kormány határozatáról tudósították a családot, miszerint a belépésükkor 18. életévüket be nem töltött magyar idegenlégiós katonák 1948 januárjától a leszerelésüket kérhetik. Géza az örömhírt meg akarta osztani édesanyjával, de abban a pillanatban az édesanyja nagyot sikoltott és összeesett. Géza az egyik karosszékre ültette őt és megkérdezte, mi történt. Édesanyja zokogva közölte a levél tartalmát, amelyet egy magyar idegenlégiós katona írt: Béla hősi halált halt 1947. december 14-én a Yuan Thoi Tay-i³⁹ csata idején. A halála időpontját és a sírhelyét a Francia Nagykövetség hivatalos okmányban közölte a szülőkkel, a dokumentum azonban nem maradt fenn, ugyanis Béla hátrahagyott tárgyait, leveleit, fényképeit, amit a francia hatóságok egy bőröndben küldtek meg, édesapja megsemmisítette. Egyedül a Magyarok Világszövetségének értesítője maradt meg Béla haláláról, illetve a Tivadar testvérének küldött levelek és fényképek, amelyek később a legkisebb testvérhez, Gézához kerültek.

27. kép. A Magyarok Világszövetségének levele, 1948. augusztus 30.
(Horváth Géza családi iratai)

³⁸ Horváth Géza családi iratai.

³⁹ Pontos helyét nem találtuk meg, valószínűleg egy dél-vietnami (Kokinkína) település lehetett Saigon környékén.

Horváth Béla édesapja 1957. március 31-én, az édesanyja 1965. április 24-én hunyt el. 2016. július 8-án Horváth Géza a Rákoskeresztúri Új Köztemetőben közös családi sírhelyet készíttetett, amelyen ott olvasható Horváth Béla neve is, akinek nyughelye a saigoni francia temetőben volt, amíg azt a vietnami kommunista hatalom fel nem számolta.⁴⁰

28. kép. A Horváth család sírhelye a Rákoskeresztúri Új Köztemetőben, 2016.
(Fotó: Horváth Géza, 2022)

Összegzés

Horváth Béla sorsa egyike a 150 elesett magyar tragikus történetének. A további 700 leszerelt magyar idegenlégiós közül százával voltak, akik éltek az 1950. évi amnesztiarendelet⁴¹ által biztosított legális hazatérési lehetőséggel (akár a vietnami fogságból, akár Nyugatról). Sokan hivatalos beutazási papírok nélkül, illegálisan tértek haza, vállalva a börtönbüntetést. Az a nagyszámú magyar, aki a jobb egzisztencia reményében külföldön maradt, elsősorban nyugat-európai és észak-amerikai letelepedést választotta. Teljesen ők sem szakadtak el a hazájuktól, mert levelezés útján, illetve – amikor már lehetett – hazautazással tartották az itthoniakkal a kapcsolatot.

Forrás

Horváth Géza családi iratai. Köszönettel tartozunk Horváth Gézának, hogy rendelkezésünkre bocsátotta a tulajdonában lévő dokumentumokat.

⁴⁰ Horváth Géza elmondása alapján.

⁴¹ Az 1950. évi 9. és 48. számú törvényerejű rendelet alapján. *Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye. I. 1950.* 51–53. és 147. p.

Felhasznált szakirodalom

Aszódi Javítóintézet <http://aszod-afi.s12.webtar.hu/az-intezet-tortenete/> (Utolsó elérés ideje: 2023. február 21.)

Beke 2008.

Beke Margit: *Az Esztergomi (Esztergom-Budapesti) Főegyházmegye papsága 1892–2006.* Budapest, 2008.

Berei 1960.

Berei Andor (szerk.): *Új magyar lexikon.* 3. Budapest, 1960.

Berei 1962.

Berei Andor (szerk.): *Új magyar lexikon.* 6. Budapest, 1962.

Évkönyv 1941.

Vasanits Gyula (közzétette): Budapest Székesfőváros III. Kerületi Kiskorona utcai Községi Polgári Fiúiskolájának Évkönyve az 1940–1941. iskolai évről. Budapest. 1941.

Évkönyv 1943.

Vasanits Gyula (közzétette): Budapest Székesfőváros III. Kerületi Kiskorona utcai Községi Polgári Fiúiskolájának Évkönyve az 1942–1943. iskolai évről. Budapest. 1943.

Félix 1954.

Félix Pál (szerk.): *Az indokínai események 1940–1954.* Budapest, 1954.

Giap 1960.

Giap, Vo Nguyen: *Dien Bien Phu.* Budapest, 1960.

Győri–Szarvas 1977.

Győri Sándor–Szarvas Péter: *Harcok és győzelem Vietnamban. 1945–1975.* Budapest, 1977.

Jordan 2006.

Jordan, David: *Francia Idegenlégió 1831-től napjainkig.* Budapest, 2006.

Molnár 1985.

Molnár Károly: *Hívatásuk a halál.* Budapest, 1985.

Price 1994.

Price, Roger: *Franciaország története.* Budapest, 1994.

Ravasz 1998.

Ravasz István: *A Ho Si Minh-ösvényen Hanoitól Saigonig. Az indokínai háborúk 1945–1979.* Budapest, 1998.

Réti 1981.

Réti Ervin: *A leghosszabb háború.* Budapest, 1981.

Salgó 1983.

Salgó László: „Viszontlátásra, tábornokom!” *A Dien Bien Phu-i csata*. Budapest, 1983.

Salgó 1984.

Salgó László: *Ho Si Minh*. Budapest, 1984.

Sienkiewicz 1982.

Sienkiewicz, Marian: *Az indokínai háború. 1945–1975*. Budapest, 1982.

Harangi-Tóth 2019a.

Harangi-Tóth Zoltán: Francia ejtőernyősök az Indokínai háború első felében. *Honvédségi Szemle*. 147/3. 2019. 140–149. p.

Erni 1984.

Erni Péter: Légios történetek. *Képes Újság*. 25. évf. 1. sz. 1984. január 7. 21. p.

Franciaország nem toboroz 1947.

Franciaország nem toboroz tömegesen németeket az idegenlégióba. *MTI Hírek*. 1947. június 17.

Molnár 1976.

Molnár Károly: Hivatásuk a halál. Fejezetek az idegenlégió történetéből. *Szabad Föld*. 32. évf. 49. sz. 1976. december 5. 8. p.

Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye. 1. 1950.

Minisztertanács Elnökének Hivatala (közzéteszi): *Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye. 1. Törvények, törvényerejű rendeletek és minisztertanácsi rendeletek. 1950.* Budapest, 1950.

Impresszum
Budapesti Levéltári Mozaikok

A kiadó neve: Budapest Főváros Levéltára
A kiadó székhelye: 1139 Budapest, Teve u. 3-5.
Felelős kiadó: Dr. Kenyeres István főigazgató

Főszerkesztő: Dr. Simon Katalin
Szerkesztőség: Fazekasné Dr. Toma Katalin, Dr. Fehér Csaba, Dr. Garami Erika, Dr. Ternováczi Bálint,
Dr. V. László Zsófia, Tóth Gergely (technika- és honlapfelelős)

A szerkesztőség elérhetősége: 1139 Budapest, Teve utca 3–5.; 1554 Budapest, Pf. 41.

e-mail: mozaikok@bparchiv.hu

ISSN 2939-6921